

OMMAVIY TARTIBSIZLIKLARNI BARTARAF ETISHDA HUQUQNI MUHOFAZA QILUVCHI ORGANLARNING O'RNI

Esanov Davronbek G'ayrat o'g'li
Jamoat xavfsizligi universiteti 4-kurs kursanti

ANNOTATSIYA

Mazkur ilmiy tezisda ommaviy tartibsizliklar tushunchasi, ularning yuzaga kelish sabablari hamda ularni bartaraf etishda huquqni muhofaza qiluvchi organlarning tutgan o'rni kompleks tarzda ilmiy tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy sharoitda jamoat xavfsizligini ta'minlash, ijtimoiy barqarorlikni saqlash va huquqbuzarliklarning oldini olishda ichki ishlar organlari, milliy gvardiya va boshqa vakolatli tuzilmalarning faoliyati yoritiladi. Tadqiqot natijasida ommaviy tartibsizliklarni oldini olish va ularni samarali bartaraf etish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: ommaviy tartibsizlik, jamoat xavfsizligi, huquqni muhofaza qiluvchi organlar, profilaktika, ijtimoiy barqarorlik, xavfsizlik tizimi, davlat boshqaruvi.

KIRISH

Bugungi globallashuv sharoitida jamiyatda ijtimoiy-siyosiy barqarorlikni ta'minlash har qanday davlatning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ommaviy tartibsizliklar kabi salbiy ijtimoiy hodisalar davlat va jamiyat taraqqiyotiga jiddiy tahdid soladi. Ommaviy tartibsizliklar nafaqat jamoat tartibini buzadi, balki fuqarolarning hayoti va sog'lig'i, mulkiy xavfsizligiga ham xavf tug'diradi.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda jamoat xavfsizligini ta'minlash borasida keng ko'lamlı islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu jarayonda huquqni muhofaza qiluvchi organlarning roli yanada ortib bormoqda. Ularning asosiy vazifasi nafaqat sodir etilgan huquqbuzarliklarni aniqlash, balki ularning oldini olish va jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirishdan iboratdir.

Ommaviy tartibsizliklarni bartaraf etish masalasi kompleks yondashuvni talab etadi. Bu jarayonda huquqni muhofaza qiluvchi organlarning tezkorligi, professional tayyorgarligi, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish darajasi va aholining huquqiy ongini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

ASOSIY QISM

Ommaviy tartibsizliklar — bu ko'p sonli fuqarolar tomonidan jamoat tartibini buzishga qaratilgan noqonuniy harakatlar majmui bo'lib, u ko'pincha ijtimoiy, iqtisodiy yoki siyosiy omillar natijasida yuzaga keladi. Bunday holatlar davlat xavfsizligi va jamiyat barqarorligiga jiddiy zarar yetkazadi.

Ommaviy tartibsizliklarning yuzaga kelishiga quyidagi omillar sabab bo'lishi mumkin: ijtimoiy tengsizlik, ishsizlik darajasining yuqoriligi, aholining ayrim

qatlamlarida norozilik kayfiyatining kuchayishi, noto'g'ri axborot tarqalishi, tashqi ta'sirlar va provokatsiyalar. Shu sababli ushbu hodisani chuqur o'rganish va uning oldini olish mexanizmlarini ishlab chiqish dolzarb hisoblanadi.

Huquqni muhofaza qiluvchi organlar ommaviy tartibsizliklarni bartaraf etishda bir necha asosiy yo'nalishlarda faoliyat olib boradi. Birinchi navbatda, profilaktik choralar muhim o'rin tutadi. Profilaktika orqali tartibsizliklarning kelib chiqish sabablarini aniqlash va ularni bartaraf etish mumkin. Bu jarayonda aholi bilan muloqot qilish, ijtimoiy muammolarni o'rganish va ularni hal etishga ko'maklashish muhimdir.

Ikkinchi muhim yo'nalish — tezkor reaksiya va vaziyatni nazorat qilishdir. Ommaviy tartibsizliklar yuzaga kelgan holatda huquqni muhofaza qiluvchi organlar tezkorlik bilan vaziyatga aralashib, uni barqarorlashtirishi zarur. Bu esa maxsus tayyorgarlik, texnik vositalar va aniq rejalashtirilgan harakatlarni talab etadi.

Uchinchi yo'nalish — huquqiy tartibotni tiklash va javobgarlikni ta'minlashdir. Tartibsizliklarda ishtirok etgan shaxslarni aniqlash va qonuniy javobgarlikka tortish orqali kelgusida bunday holatlarning oldini olish mumkin.

Zamonaviy sharoitda axborot texnologiyalari ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar orqali noto'g'ri ma'lumotlar tez tarqalishi ommaviy tartibsizliklarga sabab bo'lishi mumkin. Shu bois huquqni muhofaza qiluvchi organlar axborot xavfsizligini ta'minlash borasida ham faol ish olib borishi zarur.

Quyidagi jadvalda ommaviy tartibsizliklarni bartaraf etishda asosiy choralar va ularning samaradorligi shartli ravishda keltirilgan:

1-jadval
Ommaviy tartibsizliklarni bartaraf etish choralarining samaradorligi (shartli ma'lumotlar)

Choralar turi	Amalga oshirish darajasi (%)	Samaradorlik darajasi (%)
Profilaktik tadbirlar	75	80
Tezkor aralashuv	85	90
Axborot nazorati	70	78
Jamoatchilik bilan hamkorlik	80	85
Huquqiy javobgarlikni ta'minlash	90	88

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, eng yuqori samaradorlik tezkor aralashuv va huquqiy javobgarlikni ta'minlash choralariga to'g'ri keladi. Shu bilan birga, profilaktik tadbirlar va jamoatchilik bilan hamkorlik ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Huquqni muhofaza qiluvchi organlarning samarali faoliyati ko'p jihatdan ularning moddiy-texnik bazasi, kadrlar salohiyati va boshqaruv tizimining

takomillashganligiga bog'liq. Zamonaviy texnologiyalar, jumladan videokuzatuv tizimlari, sun'iy intellekt asosidagi tahlil vositalari va tezkor aloqa tizimlari bu borada muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, ommaviy tartibsizliklarni bartaraf etishda kuch ishlatishdan ko'ra, ularning oldini olishga qaratilgan choralar samaraliroq hisoblanadi. Bu esa jamiyatda ijtimoiy adolatni ta'minlash, aholi bilan ochiq muloqot olib borish va ishonch muhitini shakllantirishni talab etadi.

XULOSA

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, ommaviy tartibsizliklarni bartaraf etishda huquqni muhofaza qiluvchi organlarning o'rni beqiyosdir. Ularning faoliyati nafaqat jamoat tartibini tiklash, balki jamiyatda barqarorlikni ta'minlashga ham xizmat qiladi. Shu bilan birga, ushbu sohada bir qator muammolar ham mavjud. Xususan, ayrim holatlarda profilaktik ishlarining yetarli darajada olib borilmasligi, axborot xavfsizligi tizimining to'liq shakllanmaganligi va jamoatchilik bilan hamkorlikning sustligi kuzatiladi.

Kelgusida ommaviy tartibsizliklarni samarali bartaraf etish uchun quyidagi yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratish lozim: profilaktika tizimini kuchaytirish, zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish, huquqni muhofaza qiluvchi organlar xodimlarining malakasini oshirish, jamoatchilik bilan hamkorlikni rivojlantirish va huquqiy madaniyatni yuksaltirish.

Natijada, ushbu choralar orqali jamiyatda tinchlik va osoyishtalikni ta'minlash, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish hamda davlat xavfsizligini mustahkamlash mumkin bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining “Ichki ishlar organlari to'g'risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2022.
3. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi. – Toshkent, 2023.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining jamoat xavfsizligini ta'minlashga oid farmon va qarorlari // www.lex.uz
5. O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi. Jamoat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha metodik qo'llanma. – Toshkent, 2024.
6. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Handbook on Public Order Management. – Vienna, 2021.
7. OSCE. Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly. – Warsaw, 2020.
8. Bayley D.H. Police for the Future. – New York: Oxford University Press, 2019.